

OBIJEŽENA 65. OBLJETNICA UBOJSTVA HERCEGOVAČKIH FRANJEVACA

Široki Brijeg, 8. veljače 2010. (Gojko Jelić) – Široki Brijeg, kolijevka Hercegovačke franjevačke provincije, zbog krvavog pohoda 7. veljače 1945. postade središnje žrtvoslovno mjesto Provincije. Komunisti nikada nisu mogli utrnuti spomen na taj dan. On se čuvao u srcima i obilježavao, makar i skrivečki.

I ove godine tiha molitva kod ratnoga skloništa, mjestu ubojstva nevinih franjevaca. Ubijeni su metkom u zatiljak i zatim spaljeni. Puk ih prozva mučenicima. Stazom kojom su kročili 7. veljače 2010. dolazila je duga procesija ministranata, postulanata, novaka, svećenika. Framaši predvode pjesmu *Gospodin je pastir moj*, a riječi iz *Knjige o Jobu* podsjećaju na nadu i vjeru koju su imali pobijeni fratri.

Nakon zajedničke molitve procesija se upućuje u crkvu gdje se nastavlja molitva pokraj groba u kojem su pokopana 22 franjevca. Crkvom i srcima nazočnog puka, koji je ispunio velebnu širokobriješku samostansku crkvu, odjekuje njihovih 66 imena.

Umjesto izočnog provincijala sv. je misu predvodio fra Miljenko Šteko, vikar Hercegovačke franjevačke provincije. U svojoj je propovijedi, između ostaloga, istaknuo:

»Ova mučenička Provincija baš je na današnji dan spremna dati odgovor svakomu tko traži razlog nade koja je u nama. Ona u sebi, upravo po ovim nevinim žrtvama, utjelovljuje evanđeoski program nasljedovanja Gospodina! Euharistija je Isusova reakcija, njegov odgovor na nadolazeću smrt. Njegova je smrt postala pretvorbom, smrt je pretvorio u čin ljubavi. Sam Isus daje smisao svojoj smrti: za njegove neprijatelje zločin, a Isus ju pretvara u slobodan čin ljubavi: "Veće ljubavi nitko nema od ove: da tko život svoj položi za svoje prijatelje". No, ta ljubav u isto vrijeme, nosi i tragičnu tjeskobu žrtve. Jer se lomi puno toga ljudskoga što nas na zemlji veže. I upravo u takvim trenucima tragične tjeskobe žrtve, čovjek otkriva posve bjelodano da mu je prava domovina na Nebesima! Kad u ljudskim okvirima

postaje siroti siromah, istinska sloboda progovara u bogatstvu duše. Da bismo to shvatili, potrebno je doista srcem slaviti euharistiju. I ne možemo donijeti plodove ljubavi, prije negoli smo u središtu srca zasadili stablo križa. A to opet znači kako ne možemo jesti kruh i piti iz kaleža, ne želimo li svim svojim snagama biti u zajedništvu s Isusovom žrtvom.

Sažimajući svu tragičnu tjeskobu žrtve i ujedinjujući svaku bol u zajedništvo s Isusovom žrtvom, ovo je trenutak kad treba svima zaželjati mir. Posebno onima koji su sudjelovali u mučenju ovih nevinih žrtava. A mir je bio i ostao plod istine!«

Nakon popričesne molitve, nazočnima se obratio vicepostulator fra Miljenko Stojić koji je u kratkim crtama prikazao rad Vicepostulature te izrazio nadu da će u skoroj budućnosti i na biskupijskoj razini započeti postupak mučeništva za ubijenu braću. U protekloj godini identificiran je fra Maksimilijan Jurčić, održan je znanstveni simpozij o ubijenoj braći, glasilo Vicepostulature *Stopama pobijenih* ima širok krug čitatelja, a u svrhu informiranja javnosti redovno se održava i portal *pobijeni.info*. Vicepostulatura dolazi u posjed predmeta koji su pripadali ubijenoj braći što je pokrenulo formiranje Riznice vicepostulature, a čim se steknu uvjeti, na Širokom će se Brijegu izložiti dio tih predmeta. Vicepostulatura sudjeluje u radu *Povjerenstva za obilježavanje i uređivanje grobišta iz Drugog svjetskog rata i poraća na području općine Široki Brijeg*, a s obzirom da postoje svjedočanstava da je u jednoj masovnoj grobnici pokopan i jedan fratar, Vicepostulatura i Povjerenstvo uskoro će pristupiti njezinu otkapanju. Fra Miljenko je pozvao sve da ako znaju bilo koji podatak o ubijenoj braći ili ako netko drži da je zadobio neku mi-

lost zagovorom ubijene braće, da se javi jer će svaki podatak pripomoći u što bržem izlasku iz ovog pripremno razdoblja i službenom početku Postupka mučeništva.

Širokobriješki gvardijan fra Branimir Musa podsjetio je na riječi generalnog pohoditelja fra Ivana de Vietrija koji je nakon obilaska Bosne i Hercegovine 1708. napisao: »U tim krajevima nema pedlja zemlje koja nije natopljena krvlju siromašnih fratara«. Fra Branimir je nastavio: »Samo mi koji smo rođeni na ovoj zemlji znamo kroz kolike patnje je prošao ovaj narod. Kao da su se stoljeća i godine natjecale koja će više bola donijeti. Svako stoljeće je bilo teško i svaka godina krvava, ali 1945. bila je apokalipsa prije Apokalipse. Mržnja, ta sotonska hrana, sručila se na ovaj mali narod i na njegovu Crkvu. Svećenstvo poubijano, kulturni identitet pogažen, dostojanstvo obitelji uništeno, crkve i kapelice spaljeni... Danas si postavljam pitanje što je veća tragedija: umrijeti ili zaboraviti što je bilo!? Narod koji nema svoje pamćenje nije narod, pa stoga ako želimo živjeti kao narod moramo pamtiti, kako radosne tako i žalosne i krvave trenutke svoje povijesti. Povijest je, istina, učiteljica života, ali je i hraniteljica duha da nikada ne zaboravimo ime i prezime svojih pokojnih.«

Spomenimo da su komunisti tijekom Drugog svjetskog rata i u poraću pobili gotovo trećinu članova Hercegovačke franjevačke provincije, drugu trećinu su rastjerali po bijelom svijetu, a treća trećina je ostala u domovini zbog čega su je komunisti »nagradili«, između ostaloga, različitim progonima i dugim tamničkim godinama. Prosječna dob ubijenih bila je 41 godina. Još se ne zna za grobove 35 fratara. ✍

ODLUKA O PREMJEŠTANJU MASOVNE GROBNICE »DUBRAVA«

Široki Brijeg, 2. ožujka 2010. (*sirokibrijeg.ba*) – Nakon usvajanja zapisnika s 21. sjednice, Općinsko vijeće Širokog Brijega usvojilo je Odluku o premještanju masovne grobnice »Dubrava« u Knešpolju nastale krajem Drugog svjetskog rata. Aktivnosti na iskapanju i premještanju masovne grobnice provest će Povjerenstvo za obilježavanje i uređivanje grobišta Drugog svjetskog rata i poraća općine Široki Brijeg, Vicepostulatura postupka mučeništva »Fra Leo Petrović i 65 subraće« i JU Coming.

O radu Povjerenstva, kao i zakonskim temeljima i razlozima donošenja ove Odluke govorili su predsjednik Pero Kožul i član dr. sc. Mile Lasić. O radu Vicepostulature postupka mučeništva »Fra Leo Petrović i 65 subraće« govorio je fra Miljenko Stojić koji je, između ostaloga, izrazio zadovoljstvo što je Općina Široki Brijeg prva u BiH koja je pokrenula aktivnosti oko pronalaženja i premještanja masovnih grobnica na području općine koje su nastale nakon Drugog svjetskog rata. ✍

GENERALNI POSTULATOR FRA GIOVANGIUSEPPE CALIFANO POHODIO VICEPOSTULATURU

Humac, 10. ožujka 2010. (Vicepostulatura) – Generalni postulator franjevačkog reda fra Giovangiuseppe Califano pohodio je Vicepostulaturu postupka mučeništva »Fra Leo Petrović i 65 subrač« 8. i 9. ožujka. S njim je u društvu bio i fra Ivan Matić, generalni asistent franjevačkog trećeg reda i Frame.

Vicepostulator fra Miljenko Stojić najprije je goste odveo na Široki Brijeg. Tamo ih je pozdravio gvardijan fra Branimir Musa i u kratkim crtama predstavio franjevačku opstojnost na Širokom Brijegu. Generalni postulator imao je priliku pomoliti se na grobu ubijenih franjevaca koji su ukopani u širokobriješkoj samostanskoj crkvi te proći onu stazu koju su prošli ubijeni fratri odlazeći na smaknuće. Pozorno je slušao o komunističkim ubojstvima i progonima koji su trajali sve do Domovinskog rata.

Dojmljiv je bio i pohod Mostaru. Generalni postulator uvjerio se u fra-

njevačku odlučnost da unatoč svemu ostanu uz svoj narod. Vidio je mjesto gdje su fratri uhićeni, gdje je jedan od odgovornih za njihovo ubojstvo nakon uhićenja večerao s drugim fratrima, gdje su fratri ubijeni i bačeni u Neretvu. Fra Ante Marić je pokazao prikupljene predmete koji su pripadali ubijenim fratrima. Teško je izdvojiti bilo koji, ali se krvava plahta iz kreveta ubijenoga fra Andrije Topića ili knjiga koju je u ruci držao fra Borislav Pandžić i koja je zajedno s njim gorjela zacijelo teško zaboravljaju. Slijedio je i kratak pohod knjižnici i crkvi.

Za kraj je ostavljen pohod uredima Vicepostulature na Humcu. Vicepostulator je ukratko predstavio njezin način rada i dokle se stiglo u istraživanjima. Generalni postulator je slušao s odobravanjem.

Na Humcu su gosti još razgledali novicijati, postulaturu, samostan, muzej te zbirku umjetnina »Majka«. Kako je rekao, generalni postulator se vraća

Generalni postulator na ulazu u ratno sklonište na Širokom Brijegu gdje je ubijeno i zapaljeno 12 fratara

pun dojmova. Uspostavljena je još čvršća povezanost s generalnom postulaturom što će biti od iznimne važnosti za daljnji rad Vicepostulature. ✍

ISKAPANJA LJUBUŠKIH MASOVNIH GROBIŠTA – STIŽU FORENZIČARI

Ljubuški, 27. ožujka 2010. (*radio-ljubuski.balljportal.com*) – Odlukom i rješenjem Općinskoga vijeća Ljubuški s kraja prošle godine utemeljeno je Povjerenstvo za obilježavanje i uređivanje grobišta Drugog svjetskog rata i poraća na području općine Ljubuški. U Povjerenstvo su imenovani Vice Nižić, predsjednik, te članovi Nevenko Barbarić, Ivan Herceg, Drago Grgić, fra Miljenko Stojić, fra Ante Marić, Ante Čuvalo, Ante Paponja i Gojko Grbac.

Povjerenstvo je danas održalo prvu sjednicu na kojoj su dogovoreni prvi

koraci u ostvarenju povjerenih mu zadaća: istraživanje, obilježavanje i uređivanje grobišta Drugog svjetskog rata i poraća koja se nalaze na području općine Ljubuški, premještanje grobišta Drugog svjetskog rata i poraća, izrada žrtvoslova općine Ljubuški i drugo.

Tako će se već na dnevnom redu iduće sjednice Općinskoga vijeća Ljubuški, koja je zakazana za idući tjedan, naći i Prijedlog odluke o premještanju masovne grobnice zvane Tomića njiva u Ljubuškom, nastale na kraju Drugog svjetskog rata. To je prva od četiriju takvih masovnih grobnica na području

grada. Računa se da je u njoj pokopan najmanje jedan hercegovački franjevac.

Kasnije će biti premještene i ostale tri grobnice. Prema riječima predsjednika Povjerenstva i predsjednika Općinskoga vijeća Ljubuški Vice Nižića, u cijeli posao bit će uključeni i forenzičari iz Splita koji će raditi na utvrđivanju identiteta tih osoba. Nižić je u razgovoru za Radio Ljubuški zamolio sve građane koji imaju informacije o masovnim grobnicama ili stratištima iz Drugog svjetskog rata i poraća da ih dostave Povjerenstvu kako bi ono moglo lakše raditi. ✍

U SKLOPU PRIPREME ZA SV. POTVRDU U KLOBUKU ODRŽANA VEČER POSVEĆENA FRA LEU PETROVIĆU

Klobuk, 25. travnja 2010. (*radio-ljubuski.ba*) – U sklopu pripreme za sv. potvrdu u subotu, 24. travnja, u Klobuku je, nakon ispovijedi krizmanika i sv. mise, u 18 sati upriličena večer posvećena fra Leu Petroviću, fratra Hercegovačke franjevačke provincije, rođenom u Klobuku 1883. Od 1943. pa sve do smrti 1945., kada je ubijen, bio je provincijal hercegovačkih frata-

ra, a i prvi je hercegovački franjevac koji je doktorirao teologiju. O knjizi *Leo Petrović, prvi hercegovački franjevac doktor znanosti* govorio je fra Ante Marić, o fra Leovu pisanju o popovima glagoljašima fra Stipan Klarić, a o radu Vicepostulature postupka mučeništva »Fra Leo Petrović i 65 subrač« fra Miljenko Stojić. Spominjan je i fra Marko Barbarić koji je također rođen

u župi Klobuk. Pokrovitelj ove večeri bio je načelnik općine Ljubuški Nevenko Barbarić.

Nazočni su s velikom pozornošću pratili tijek izlaganja te otišli svojim kućama s novim spoznajama o dvojici velikana iz svoje župe i s tiskanom građom o ubojstvu hercegovačkih franjevaca tijekom i u poraću Drugog svjetskog rata. ✍